

POSUDEK VEDOUcíHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV: *Valdsaský klášter mezi Českým královstvím a Svatou říší římskou: politický, hospodářský a sociální vývoj kláštera a jeho panství v 15. století*

192 stran textu, seznam zkratk, seznam použitých pramenů a literatury, rozsáhlé přílohy: přepisy a fotografie listin, mapky a plánky měst, přehled farností kláštera

AUTOR: Vojtěch HRDLIČKA

VEDOUcí PRÁCE: PhDr. Jan ZDICHYNEC, Ph.D.

OPONENT PRÁCE: Prof. PhDr. Kateřina CHARVÁTOVÁ, CSc.

Odevzdáno na Ústavu českých dějin FF UK v lednu 2019.

Vojtěch Hrdlička navázal svou magisterskou prací na úspěšnou práci bakalářskou, v níž analyzoval vývoj valdsaského kláštera ve 12.–14. století. Zúročil zde své zkušenosti získané nejen během studia historie, ale též archivnictví a pomocných věd historických, v jehož rámci úspěšně obhájil práci o formování provincie augustiniánů poustevníků na přelomu 16. a 17. století. Nyní si vybral obtížné, málo sledované období 15. století, v české historiografii poznamenané hlavně prizmatem „husitské revoluce“ a vnímané často optikou českou. Právě jeho pohled na klášter a jeho „politiku“ stojící mimo samotnou Českou korunu, ovšem svázaný s ní četnými vazbami, výrazně přispívá k našemu poznání a pochopení tohoto období v širších souvislostech.

Začnu **nespornými klady práce**. Autor prokazuje skvělé paleografické i jazykové schopnosti – pracuje často s prameny nevydanými, psanými česky, německy a latinsky. Průběžně je vytěžuje v rámci samotného textu a též v příloze nadprůměrných rozsahů i kvality, přičemž je dokáže nejen vyhledat, správně přepsat, ale i samostatně interpretovat. Všimá si i jejich jazyka, neopomene vysvětlit svou metodu přepisu. V. Hrdlička je student nepochybně velmi pracovitý a houževnatý, ochotný jít k tomu nejdělejšímu znění pramenů. Dokáže je vzájemně porovnávat, propojovat a docházet k novým závěrům, revidujícím starší bádání (objevuje osobu dosud neznámého opata Jana, vyrovnává se s poznatkem J. Jánského ohledně vpádu Hynka Krušiny ze Švamberka apod.). Bohužel ale minuciózní pramenný výzkum jej někdy vede či spíše zavádí k tomu, že ulpívá na přílišných detailech. Velmi si cením i jeho nadhledu nad úzce vzato českými dějinami, jeho uvědomění si, že husitské výpravy do Horní Falce nebyly do ciziny.

Práce je poměrně kvalitní po **stránce formální**¹ – dobře je zpracován poznámkový aparát, jen bych navrhl vytvořit důslednější systém zkrácených citací (např. díla Bruschiova či fondu *Urkunden* v amberském archivu, opakování plných citací text příliš zatěžuje; podobně by bylo třeba zkrátit odkaz na valdsaský urbář, nejednotně zkracuje odkazy na Schrottovo dílo). Za čísla kapitol by měly být tečky. Též gramaticky je práce na slušné úrovni,² problém je ovšem někdy stylistika, někdy dost neobratná.³ Autor má sklon k vytváření mnohdy nesmyslně košatých, dlouhých vět, kde navíc někdy syntaktické vztahy správně nefungují.⁴ Opakuje slova či fráze.⁵ Některé pasáže jsou čtivější, jiné méně, patrná je určitá ukvapenost finální redakce (jistě by práci prospělo ještě jedno pročtení s odstupem).

Některé kapitoly bohužel působí až nedbalým dojmem: ačkoli je to studie velmi ambiciózní, v některých ohledech zůstává nedotažena do konce. V. Hrdlička sice myslí jako historik, ale někdy až příliš podrobně popisuje své myšlenkové pochody (s. 10, o snaze omlouvat aktéry, a mnohokrát jinde). Problémem je zejména dvojitá až trojitá opakování některých informací (např. o vpádu Hynka Krušiny ze Švamberka roku 1430 na s. 12 a dále, údaje o členění práce, neustálé odkazy na bakalářskou práci v podobných souvislostech, výklad o relativních pramenech – 1.1.2 a s. 20–21, o Malzerovi a Schrottovi, o Chebu jako říšské zástavě hned dvakrát na téže straně – s. 101). Časté je také odbíhání od tématu (s. 75, o Fridrichu I.). Nejzávažnějším prohřeškem je ovšem to, že V. Hrdlička v některých pasážích neuvádí relevantní zdroje, odkazy na literaturu a prameny, zejména v úvodních částech, pokoušejících se filozofovat o smyslu historie. Tyto odkazy ale chybějí např. i na s. 20 při rozboru pramene *Acta Waldsassenia* – na samotný pramen i Langhammerovo dílo. Podobně nedokládá patronát konkrétních panovníků

¹ Tu a tam se octne nadpis na konci stránky, jako na s. 73 dole.

² Hrubky naštestí nejsou časté, jako „Valdsasy dokázali“ na s. 81. Občas najdeme chyby v interpunkci, pochopitelně nejčastěji ve větách vložených, např. s. 62, ř. 4 odspodu; kolísá psaní *Brusch* x *Bruchs*, *Neumarkt* či *Tischenreuth*.

³ Nepěkná jsou vyjádření jako „významný badatel valdsaského kláštera“, s. 13, „otázka řešící české vazby“, s. 16 – vůbec užívání žurnalistu „řešit něco“ je příliš časté; „přikročím k vlastní metodologické stránce“ (s. 17); „rok počátku kroniky [...] je umístěn.“, s. 65, 2. odstavce, ř. 6 – „Vida ...“ – věta nepokračuje. Časté jsou podobně vložené věty, které naznačují určitou „rozblhavost“ autorova myšlení, jako tamtéž v posledním odstavci („Dle kronikáře Oty, díky jeho popisu sporu víme o průběhu sporu“) atd. S. 101: „komunikační síť patřila mezi důležité věci“, s. 139: „Celý důvod takovéhoho Jakoubova počínání by mohl mít ještě jeden důvod“). „Nelze pro dataci [...] přesně datovat“, s. 135

⁴ S. 12 – „zaujímat čistě prohutské ... nespravedlivé“, s. 17, 3. řádek – zvláštně vkládané věty.

⁵ Však, však na ř. 2 a 3 na s. 18.

nad klášterem na s. 75. Lepšímu vnímání rozsáhlého textu by prospěly též vnitřní odkazy (např. na to, že již psal o „schizmatu“ ve Valdsasích).

Struktura práce je vyvážená, V. Hrdlička argumentuje logicky, např. při dokládání existence opomenutého opata nebo při konstruování komunikačních sítí kláštera. Pokládám za šťastné prolínání chronologického a tematického členění, byť někdy je to poněkud nepřehledné – ale to by nastalo i při jiné struktuře. Obsah je podrobný a dobrý, cíle práce jsou vytyčeny jasně. Nepřesvědčivé jsou ale úvodní pasáže o smyslu historie, specifikách bádání, jež je poznamenáno autorskou perspektivou (české národní a šlechtické dějiny, nevím také, zda k nadhledu pomůže právě studium zahraničních autorů), o církevních dějinách atd. – ač své poznámky jistě míní V. Hrdlička upřímně, působí rozvláčně, nadbytečně a často i banálně, zbytečně uvažuje o tom, co je zmapováno a co ne (s. 10/11). Bohužel tam chybí odkazy na rozebíranou historiografii (díla Francise Rappa, přičemž odkazuje na Johana Huizingu) i na nějaké teoretičtější reflexe právě církevních dějin, rušivě působí výklad o důsledcích osvícenství na s. 9 atd., případně by bylo vhodné úvod více rozčlenit (podobně by mohla začít nová kapitola na s. 62 k opatu Konrádovi). Podobně zvláště působí úvaha o úkolu historika na s. 22 apod. Není jasné, odkud čerpá informaci o klášterní knihovně (s. 44).

V abstraktu chybí poznámka o vztahu kláštera k měštům a cizí šlechtě, jimž se ovšem věnuje značná pozornost (byť by si zasloužil shrnutí v nějaké soustavnější pasáži, takto se někdy ztrácíme v detailech a chronologickém toku výkladu). Spíše naznačen je vztah k jiným cisterciáckým klášterům.

Metoda práce, pohybující se na pomezí monasteriologie, regionální historie, mikrohistorie, sociální historie, podložených v důkladné a poučené aplikaci archivářské práce, je naprosto přesvědčivá.

Je třeba říci, že přehled pramenů i literatury je takřka úplný a hodnotící, byť by opět snesl krácení a myšlenkové „projasnění“ a na kvalitě mu ubírá absence přesnějších pramenných odkazů. Velmi kvalitně je podána též typologie pramenů. Cenný je myslím i vhled do problematiky patronátních či zakladatelských práv nad klášterem a výklad o jejich proměně se mi jeví přesvědčivý: zdá se mi, že autor prameny nemanipuluje, je si vědom mezi jazykových rozborů, ale jistě to není poslední slovo k problematice. Lépe by se měla vysvětlit i partikulární práva.

Kvalitní je domnívám se též část o hospodářství kláštera, byť je spíše popisná. Autor by měl zdůraznit, že pracoval s originálem pramene, zase by pomohlo srovnání s jiným klášterem cisterciáků – např. na základě studií K. Charvátové, takto zůstává spíš jako neinterpretovaný přehled faktů. Chybí citelně mapka klášterního panství, bohužel mapa na s. 258 není příliš sdělná,⁶ jsem si ale vědom toho, jak náročné by bylo ji vytvořit. Postrádáme také představu o velikosti vsí, a tím i celého klášterního panství. Dobrý je i přehled hradů – jaké mají vztah k jednotce *Am?* Čtivý je i rozbor „schizmatu“ v klášteře, ale zajímavý by byl zase nějaký srovnávací kontext. Podařil se výklad o opatech, byť se poněkud (vzhledem k pramenům pochopitelně) vytrácí i klášterní konvent. Takřka strhující je výklad o husitství a roli Valdsas v něm, o vpádech dvou západočeských pánů na valdsaské území, který ukazuje, že autor se dobře orientuje i v literatuře o české šlechtě a dokáže opět propojit poznatky sekundární literatury, obecných tendencí husitství s výsledky svého pramenného výzkumu. Schází tu ovšem zase mapa.

Podněty k obhajobě: Takřka vůbec se autor nevěnoval vztahu kláštera k jiným klášterům a diecézi – lze je pominout, nebo je to otázka, na niž prameny neobsahují odpověď? Část 5.1 bych jistě přiřadil k části 4.4.3.

Jistě bude v rámci obhajoby zajímavá debata o zakladatelských/patronátních právech, kde myslím autor prokázal určitý odstup a přispívá k posunu poznání. Při rozboru klášterního panství zůstává autor spíše na popisné rovině, více by se asi měl věnovat různým mechanismům moci, které na klášter působily (např. jen izolovaná je zmínka o zemském soudci v Auerbachu na s. 62). Z čeho získává Brenner údaje o dluhu kláštera? (s. 63 a jinde). „Schizma“ ve Valdsasích vylíčil autor na základě kroniky – opravdu se mu literatura nevěnovala? Lépe bych vysvětlil na s. 72 „patronátní práva“ jako zvláštní formu lenních práv u církevních institucí.

Myslím si, že chybně autor užívá pojmu „klášterní úřady“ jako překlad slova *Klosteramt* – byla to spíše správní jednotka než hodnost. Měl by vysvětlit jednotku *kar*. Co je *dvůr* a co *usedlost*? Jak je uvedeno v originále? Lépe by se měly vysvětlit inkorporované fary (jistě nebyly všechny).

Drobné poznámky: místo slůvka *finish* bych použil *end*.

Co jsou „události valdsaského kláštera“ (titul kapitoly 6.4) Co znamená „klášterní politika“, další mnohokrát užívaný autorův pojem? Co je „česká politika“? Jak *dluhy narušovaly liturgické úkony v klášteře*?

Některé myšlenky uvedené na začátku práce se hodí spíše do závěru (s. 11/12, o kopírování tendencí), někdy autor předjímá své pozdější závěry. Někdy autor „neudrží nit“, tak např. ve výkladu o legendách na s. 29 prolíná historický výklad a popis pramene. Trochu nevyjasněný je způsob užívání místních názvů, např. i u klášterních vsí. Nebylo by vhodnější psát místo *Sokolov Falkenov*? Hodila by se i konkordance a přehled, jaké obce leží v Německu, jaké v ČR.

⁶ Ač je práce tištěna černobíle, odkazuje na barevnou plošku.

Dá se opravdu říci, že Valdsaští byli v chebském *Steinhausu* na svém území – jaký měl jejich dům status? Necituje vůbec práci Hany Knetlové o chebských řeholních insitucích.

Bylo by podstatné např. u valdsaské kroniky opata Oty uvést, je-li dochován a kde leží její originál. Při hodnocení Otovy kroniky není jasné, zda je Hrdličkovo či převzaté z literatury (s. 31). Tvrzení jako „humanistická povaha“ kroniky je třeba doložit. Podobně není jasné, z čeho čerpá hodnocení Paurovy kroniky. Na s. 33 je ve špatné poznámce odkaz na výbor J. Nechutové z díla Caesaria z Heisterbachu.

Bylo by vhodné srovnat úžasné dochování valdsaských listin s listinami českých klášterů. U opisů by bylo vhodné se zamyslet, zda vznikly v klášteře, proč a jak jsou kvalitní. Možná i jinak by bylo možné členit výklad o opatech. Vůbec srovnání s jiným klášteřem by práci velmi prospělo (snad ve verzi práce rigorózní?) – začleněna by mohla být i obecnější literatura o cisterciácích

Závěrem mohu konstatovat, že V. Hrdlička se za dobu, kdy mohu sledovat jeho práci, jistě posunul dál po stránce interpretační a řemeslné – ovšem spíše po stránce řemesla archivářského než historického. Jeho studie se věnuje obtížnému a často opomíjenému období 15. století a navzdory názvu více než k dějinám samotného kláštera přispívá k dějinám mikroregionu a vlastně i k dějinám husitského hnutí, na něž obrací pohled ze zcela jiné perspektivy, než jsme zvyklí. Autorovu erudici i píli bohužel znevažuje místy těžkopádný jazyk a poněkud nedbalé zpracování. Věřím ovšem, že se je podaří napravit při případném předložení práce jako práce rigorózní nebo při její publikaci, kterou vřele doporučuji. Práci navrhuji k obhajobě s výsledkem výborně nebo velmi dobře podle jejího průběhu.

V Praze, 24. ledna 2019

PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.